

Recenzii

84) este ușor naivă. De asemenea, nu avem nici un motiv să credem că numai respingerea progresului tehnico-științific, nu și admirația a acestuia, poate fi, uneori, „scolastică”, cu alte cuvinte neinspirată (p. 91). Desigur, aceste observații nu diminuează valoarea acestei cărți, ci doar ilustrează ambiguitatea inerentă a firii căzute, cu tot cortegiul de dificultăți morale pe care le provoacă. Publicarea ei în limba română aduce o contribuție importantă la cunoașterea mai bună în țara noastră a atitudinilor teologilor ortodocși din alte Biserici locale asupra chestiunilor de bioetică.

Conf. Dr. Sebastian Moldovan

Ulrich H.J. Körtner, *Curs fundamental de etica îngrijirii*, trad. din germană Daniel Buda, Ed. Schiller, Sibiu, 2012, 978-3941271722, 247p.

Colaborarea dintre Așezământul diaconal de la Neuendettelsau al Bisericii Evanghelice din Germania și eparhii ale Bisericii Ortodoxe Române a produs, printre alte rezultate, și lansarea unei serii editoriale intitulate „Biblioteca teologică germano-română”, coordonată de pastorul dr. Jürgen Henkel și conf. dr. Radu Preda, al cărei prim volum îl reprezintă cartea de față. Autorul ei este un reputat profesor de teologie evanghelică, director al Institutului Etică și Drept în Medicină al Universității de Medicină din Viena, iar cartea este varianta publicată a unui curs susținut în diverse instituții de învățământ superior, printre care și Universitatea Româno-Germană din Sibiu. Subiectul, etica îngrijirii medicale (*nursing ethics, Pflegeethik*) pare mai puțin frecventat în literatură de specialitate de limba română, însă, în cea mai mare parte conținutul acestei ramuri a eticii coincide cu etica medicală și chiar bioetica. Capitolul al doilea este dedicat clarificării relațiilor dintre „etica sănătății” (probabil, corespondentul lui *health care ethics*; unde *health care* desemnează ansamblul serviciilor și profesiunilor medicale, nu dar cele de asistență medicală, *nursing*), „etica medicinei” și „etica îngrijirii”. Evident, există o anumită ambiguitate a termenilor, ceea ce impune atenție la contextul folosirii acestor expresii. Lucrarea se ocupă de etica profesiei de asistență medicală și nu de etica îngrijirii într-un sens mai larg, precum cel lansat în cadrul mișcării feministe (*ethics of care/care ethics*). În privința diferenței specifice în raport cu etica profesiei medicale, deși ambele au în centru pacientul, în timp ce medicina în sens restrâns vizează prevenirea îmbolnăvirii, respectiv însănătoșirea acestuia, nursingul are în vedere, într-un sens mai larg, care poate include, însă nu în mod necesar, prevenția/însănătoșirea, starea de bine ca și calitate a vieții pacientului (p. 49-50; a se vedea și capitolul 5). Cu toate acestea, așa cum tematica acestei cărți o arată, majoritatea temelor de interes sunt comune celor două ramuri ale eticii medicale. Din cele 14 capitole ale cărții 9 abordează probleme comune, fie de natură generală (teorii etice (cap. 1), raporturi dintre ramurile eticii medicale (cap. 2), raportul eticii cu antropologia (cap. 4) și cu drepturile omului (cap. 7), procedeele decizionale în etică (cap. 8), comitetele de etică clinică (cap. 9), moartea demnă (cap. 11), întreruperea tratamentului și moartea asistat (cap. 12), etica transplantării (cap. 13)). Capitolele specifice tratează în contextul îngrijirii sanitare raportul dintre etică și

Recenzii

drept (cap. 3), fundamentele și problemele majore ale acestei etici (cap. 5), principii și competențe etice (cap. 6), etica cercetării (cap. 10) și un capitol conținând o serie de studii de caz (cap. 14).

Întregul material este prezentat la un nivel introductiv, dar legat permanent de realitățile domeniului, fără exces de teoretizare, dar suficient de elaborat încât să ilustreze complexitatea problematicilor, inclusiv a celor generate de diversitatea culturală tot mai frecventă în societățile noastre (v. p. 99 *sq.*). De asemenea, este excelent organizat pentru a facilita reținerea informației. Fiecare capitol conține sublinierea ideilor principale, chenare cu extrase din documente oficiale, întrebări ajutătoare, rezumate și recomandările bibliografice (strict în limba germană). Această nu înseamnă că avem de-a face cu o lectură facilă (e locul aici să apreciem traducerea acurată și cursivă a Pr. conf. dr. Daniel Buda); majoritatea ideilor, în special cele referitoare la diversele teorii etice și conceptele lor, vor fi dificil de înțeles pentru un cititor neinițiat, însă este meritul autorului de a pune la îndemâna celor interesați un suport foarte util într-un demers de regulă anevoios. Deși nu poate fi considerat un minus evitabil, cartea face referiri doar la situații din Austria și Germania (cu excepția unor documente internaționale, din care lipsește însă, surprinzător, unul dintre cele mai importante, anume Convenția europeană privitoare la drepturile omului și biomedicină de la Oviedo, din 1997), ceea ce lasă lectorului român sarcina de a găsi singur ilustrații relevante din realitatea locală. Există, desigur, și chestiuni discutabile, dintre care amintesc trecerea sub tăcere a controverselor în jurul conceptului de moarte cerebrală și (de acum nu atât de) recenta abandonare a justificării acestuia bazată pe teoria „integrării somatice”, susținută și de autor (p. 201-2; a se vedea documentul din 2008 al Comisiei prezidențiale pentru bioetică din SUA, accesibil aici: <https://bioethicsarchive.georgetown.edu/pcbe/reports/death/>). De asemenea, afirmația că „etica teologică nu utilizează o altă procedură de formare a opiniei decât etica filosofică” (p. 24), este greu de acceptat dintr-o perspectivă creștin-ortodoxă, pentru care principalul instrument euristic, inclusiv în domeniul moral, este „curăția inimii”, chiar dacă nu exclude recursul la principii (precum poruncile) și argumentație rațională. Pentru cititorul ortodox, este recomandabilă consultarea în paralel a volumului P. Chirilă, L. Gavrilă, C. Gavrilovici, A. Băndoiu, *Principii de bioetică. O abordare ortodoxă*, Ed. Christiana, București, 2008.

Conf. Dr. Sebastian Moldovan

Daniel B. Hinshaw, *Suferința și natura vindecării*, trad. Florin Caragiu, Ed. Sophia, București, 2016, ISBN 978-973-136-534-3, 416p.

Doctorul Daniel B. Hinshaw, profesor de chirurgie la Facultatea de Medicină a Universității din Michigan, SUA, împreună cu soția sa, Jane Hinshaw, doctor psihiatru, sunt doi dintre medicii „fără de arginți” contemporani. Specializați în îngrijirile paliative, cei doi și-au dedicat o mare parte a timpului lor dezvoltării acestei ramuri tot mai semnificative a medicinei prin activități de formare în țări precum Uganda, Etiopia, Liban, Serbia și România. Prezenți anual la noi în țară de mai bine de un deceniu, soții Hinshaw oferă gratuit cursuri și conferințe pentru cei implicați în îngrijirile paliative: personalul centrelor